

Dupini Jad

PREPOZNAJEMO
IH PREMA PERAJAMA.
ODNOSNO OŽILJCIMA
NA LEDNIM
PERAJAMA. TO JE KAO
NAŠ OTISAK PRSTA,
JER SVAKA JE
PERAJA, ODNOSNO
OŽILJAK, DRUKČIJI

PIŠE:
SRĐAN
HEBAR

Sivi gumenjak polako se kreće. Za kormilom su Duje ili Dražen. Ovisi, tko je u smjeni. Lošinj je iza leda, ovdje na istočnoj strani je otvoreno more. Bure nema, pa ne treba ići na zapadnu stranu, prema Iloviku i Susku. Čak ni Cresu. Odjednom...
– Eno ga!
Dupin. Motor se gasi. I kreće – čekanje... Hoće li ili neće prići? To odlučuje sam. Pravilo je da se ne smije zaletavati u jato dupina. Ne im prilaziti. Valja pričekati sa sigurne udaljenosti. Dupin je tu šef, na njegovu smo terenu – mi smo u gostima pa se tako moramo i ponašati. Ako je odrasli dupin s malim dupin – nasljednikom, ne smije ih se smetati. Nikad ne smije čovjek ispred dupina s brodom, već pokraj njega... Ponavljamo, dupin odlučuje hoće li među ljude ili će

se vratiti u svoj plavi svijet.

– Dolazi! Jeeeeee!

Veselju nema kraja. Počinje – promatranje dupina koje organizira Plavi svijet, odnosno Institut za istraživanje i zaštitu mora. I koji je ovo dupin? Je li to Duje, Mush, Draško, Celina, Elmar, Santiago, Mario... ili je neka od cura? Elsa, Nola, Sonja, Jop?

Kako ih prepoznajete?

– Naša Nikolina može prepoznati bar stotinu! A Tihana može drugih stotinu. Tu ih je oko dvije stotine oko Lošinja. Dupini nisu čipirani, a prepoznajemo ih prema perajama. Odnosno ožiljcima na lednim perajama. To je kao naš otisak prsta jer svaka je peraja, odnosno ožiljak, drukčiji. Oni se prirodno ozlijede, kroz igru ili borbu. I taj se ožiljak ne mijenja, ostaje dalje, posvijetli malo s godinama, ali ih tako prepoznajemo.

"MRCINE" OD
TRI METRA I 300
KILOGRAMA, NIJE
SE S NJIMA IGRATI

rana

Postoje i samotnjaci. Uvijek se kreću sami i nitko im nije potreban, kaže **Andrea Borić**, voditeljica edukacijskog centra u Plavom svijetu

Nikad nećete naći dva dupina s istim ožiljkom.

A kako dajete ime?

– Ovisi. Svatko od nas ima neke svoje favorite što se tiče imena. Daju se prijedlozi, povezanost imena i stvarnosti je neka-ko uvijek prisutna. Bio je i jedan dupin Ivan – mislili smo da je dečko, a na kraju je ispalo da je Ivana – govore istraživači. Vrijeme je ovdje važno. Tu nema puno priče. Dupin ima posla, nema vremena za ljude. Ima, ali ne previše...

– Treba se voditi računa da maksimalno pola sata možemo biti uz dupina. Buka mu je, smeta mu. Motor se gasi. Buka koju brodski motor radi, iako se dupin već navikao, radi mu stres. Nema punog gasa kad su oni u blizini – govore. Pravila ponašanja moraju se poštivati!

A smiju li se dotaknuti?

– Ne. Nikako. Zlatno je pravilo – "Ne skači u more, ne poku-

Dupin Santiago jednom je čak do broda donio ribu, ne bi li nam pokazao - evo vam. Htio je pomoći, počastiti goste. Ako je sve idealno, mogu živjeti i do 40 godina

Mladi dupini s majkom ostaju tri do pet godina. Jako su povezani, a majke su brižne

šavaj ostvariti direktan kontakt, bez hranjenja, dodirivanja, plivanja..." A zašto je to tako? Zanimljivo, nije da bi se sačuvala životinja. Već - čovjek.

- Dupin je zaigran. A u igri može biti opasno. Veliki su, mogu vas ozlijediti, neće to učiniti namjerno, ali ako čovjek uskoči, oni mogu pomisliti da se s njima želiš igrati. Mogu te, slučajno, lupnuti perajom kada mašu lijevo-desno. Ili te povući dolje, u dubinu, na igru. A oni mogu biti tri do četiri minute bez zraka. Za čovjeka - kobno - kažu znalci.

Veličina dupina može biti tri metra, a mogu imati do 300 kilograma. Velike su to "mrcine", nisu domaće životinje.

Na obali, u Velom Lošinju, Andrea Borić, voditeljica edukacijskog centra u Plavom svijetu, odnosno Instituta za istraživanje i zaštitu mora, kaže:

- Mame dupine i mladi dupini su jako povezani, mame su brižne, uvijek su uz mladunče. Tijekom života rode ih nekoliko, jedno po jedno mladunče, a oni ostaju s njima tri do pet godina. Kad je mladunče dečko, on kasnije sazrijeva, pa i kasnije napušta mamu. Ako je cura, ona prije sazrijeva i prije odlazi... Kako se hrane?

- Do prve godine hrane se maminim mlijekom, tada su veliki gotovo metar, metar i pol. Majka ima tri metra. Oni su smotani, nemaju zube, ne znaju hvatati ribu... No, tu je opasnost za majku. Ona je sve vrijeme s mladuncem pa nema dovoljno vremena pronaći sebi hranu! Opasno je, naravno, ostaviti mladunče samo. I što onda?

- Priroda se pobrinula. Majka dupin ima prijateljicu. I onda ona, prijateljica dupin, pripazi na mladunče, dok se mama ne vrati. Dupini su strašno inteligentni, mogu se prilagoditi svakoj situaciji, ako ćeš ga hraniti svaki dan popodne, onda će se naviknuti na to. Znatizeljni su, evo primjer Santiaga, dupina, koji je čak do broda

10 Večernji list

Dječji kutak oduševljava najmlađe posjetitelje Instituta Plavi svijet

Sjednu u gumenjak i idu tražiti dupine! Kad ga spaze, u bazu upisuju podatke. Nekad istraživači znaju i po 12 sati biti na moru

jednom donio ribu, ne bi li nam pokazao - evo vam. Htio je pomoći, počastiti goste! - govori Andrea.

Za one koji žele doći, vidjeti ovo sami, treba izdvojiti 350 kuna za odrasle, 280 kuna za djecu, a obiteljska karta za promatranje dupina je - 1000 kuna.

- Može se dogoditi da ne vidimo dupina. Onda gostima kažemo - dodite u sljedećih par dana, to što ste platili, i dalje vrijedi. Ići ćemo opet! Želimo da ih ljudi vide.

Koliko dugo žive?

- Ako je sve idealno, mogu živjeti i do 40 godina. Istraživanja radimo 30 godina, Jadranski projekt postoji od 1987., neki dupini koji su tada bili tinejdžeri, danas su u dubokoj starosti. Belugo je bio jedan od najstarijih, na kraju više nije imao nijednog zuba, ali izgledom je dao do znanja da se zna brinuti za sebe - bio je bucko.

Kako izgledaju istraživanja, što istraživači rade? I tko su?

- Nikolina, Tihana, Marko, Peter... Oni imaju genijalan posao. Sjednu u gumenjak, i idu tražiti dupine! Kad ga spaze, zaustave, pa u bazu podataka upisuju podatke. Koordinate gdje su ga sreli, o kojoj je jedinki riječ, je li more bilo 0, 1 ili 2... Nekad znaju istraživači i po 12 sati biti na moru. Krenuli smo, davno, prije 31 godine, još od volontera, entuzijasta koji

su sakupljali podatke. Danas ovdje radi dvanaest ljudi. Prvi su počeli domaći

iz Velog Lošinja, fotografirati dupine, prepoznavati ih... I svake je godine sve više podataka.

Imamo u katalogu preko 2000 dupina, a sada ih ovdje živi oko dvije stotine. U Jadranu, procjenjuje se, živi čak 5000 dupina, nisu samo ovdje, no mi tu na Lošinju najdulje provodimo istraživanja. Oni su nam tu stalno prisutni.

Jesu li uvijek u grupi?

- Ne, postoje i samotnjaci. Uvijek se kreću sami i nitko im nije potreban.

Što jedu?

- Sve, pojest će sve od girice i gavuna do orade i brancina, a najviše vole lignje. Zube koriste za lov, ali ne žvaču hranu.

Koliko duboko mogu zaroniti dupini?

- Čak do 500 metara! Kod nas nema dubine, sve je do 70-ak metara.

Što je još važno?

- Institut Plavi svijet radi na tri glavna pravca - edukacija, istraživanje i zaštita dupina. A najljepši je dio - edukacija. Kad tu k nama dođu djeca. Mali, jednogodišnjici, igraju se u dječjem kutiću, ondje imaju plišane ribice, kornjače, dupiniće, slagalice, mogu crtati, bojiti modele. Zabavljaju se... To i zapamte od cijelog ljetovanja. Klinci su iskreni, a kad dođu tu k nama u Plavi svijet, kažu "vau"... Ali ne samo oni, dolaze i seniori... Ma svi.

A usvojenje dupina?

- Od 200 do 400 kuna. Simbolično.

SRIJEDA, 18. SRPNJA 2018.